1893 - 1963
70-ий РІК ВИДАННЯ І СЛУЖБИ СВОЄМУ НАРОДОВІ ТА ПРАВДІ

СВОБОДА — SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City 3, N. J.
HEnderson 4-0237
HEnderson 4-0807
УНСоюз: HEnderson 5-8740
— Тел. з Ню Йорку: —
BArcly 7-4125
УНСоюз: BArcly 7-5337

РІК LXX. Ч. 195. (ДВІ ЧАСТИНИ — ЧАСТИНА 1) ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 12-го ЖОВТНЯ (OCTOBER) 1963 TWO SECTIONS (SECTION 1) No. 195. VOL. LXX.

КОНҐРЕС ПРОТИ СПІЛЬНОЇ З СОВЄТАМИ ПОДОРОЖІ НА МІСЯЦЬ

ПАЛАТА ПРИЗНАЛА НА КОСМІЧНУ ПРОГРАМУ $5.1 БІЛЬЙОНА, А СЕНАТ $5.35 БІЛЬЙОНА; СПІЛЬНА КОНФЕРЕНЦІЯ ВИРІВНЯЄ ЦІ РІЗНИЦІ

Вашингтон. — Палата Репрезентантів більшістю 125-ох до 110-ох голосів прийняла резолюцію, щоб ЗДА не співпрацювали із СССР в леті до Місяця, як це недавно пропонував президент Кеннеді. Одночасно Палата відкинула внесок, щоб ще зменшити ухвалений вже бюджет на космічну програму у висоті дол. 5.1 більйона на дол. 700,000,000 — більшістю 132-ох до 47 голосів. Згідно з проєктом про відкинення спільного лету американських астронавтів із совєтськими космонавтами Крайова Астронавтична і Космічна Агенція не може видавати жадних фондів на те, щоб співпрацювати із СССР. В тексті говориться докладно „з комуністами опанованими країнами, або комуністами контрольованими державами". Цей внесок про неспівпрацю з комуністами в ділянці дослідів космічних просторів підтримали в більшості республіканці, але за нього голосував один демократ — конґресмен із Тексасу Олін М. Тіґ. Голова Підкомісії Видатків конґресмен із Тексасу Алберт Томас заявив, що над цією поправкою дебатуватимуть ще на спільній конференції з сенаторами, і, можливо, що вона буде скасована. Конференція має вирівнювати різниці, які є між редакціями законопроєктів, прийнятих в обидвох Палатах Конґресу. Над пропозицією конґресмена республіканця з Вашингтону Томаса М. Пеллі зменшити бюджет на космічну програму на дальші дол. 700 мільйонів вив'язалася завзята дискусія, бо демократи обороняли вищий бюджет на програму лету до Місяця. Треба пригадати, що Крайова Аеронавтична і Космічна Адміністрація пропонувала бюджет у висоті дол. 5,712,000,000. Палата зменшила цю суму до дол. 5.1 більйона, і фахівці від космічних летів твердять, що з таким бюджетом не можна буде здійснити програми лету до Місяця до 1970 року, як це Президент заплянував, і як плянують керівники тої програми. За зменшення бюджету космічної програми висловився конґресмен республіканець Луїс С. Вайман із Ню Гемпширу, який сказав, що він знає про це, що лет до Місяця може бути спізнений внаслідок зменшення фондів. Прихильники більшого космічного бюджету гостро виступили проти цієї пропозиції, кажучи, що вже ліпше зовсім відкинути космічну програму ніж так її калічити. Фахівці від космічної програми заявили, що ще мусіли б якось радити, коли б їм дали бюджет у висоті дол. 5.35 більйона, але з сумою дол. 5.1 більйона ціла програма була б порушена. Зменшування тепер бюджету, кажуть фахівці, не тільки спричинить спізнення цілої програми, але також спричинить і подорожчання її, бо треба буде в найближчих роках видати кілька більйонів більше, ніж плянувалося. Нове зменшення бюджету найбільше пошкодило Крайовій Науковій Фундації, яка просила про дол. 589 мільйонів, але Палата признала їй на дол. 323 мільйони менше. Ця Фундація мусітиме занехати два важливі проєкти, коли їй спільна конференція не приверне скреслених Палатою сум. В політичних колах гадають, що завзяті дебати в справі космічної програми були не тільки тому, що республіканці стараються зменшити великий бюджет із поважним дефіцитом, але й тому, що Президент запропонував у своїй промові в Об'єднаних Націях співпрацю з СССР в здійсненні лету до Місяця. Конґрес заявився проти такої співпраці.

Палатна Комісія проти фондів на будову протирадіяційних сховищ

Вашингтон. — 7-го жовтня Палатна Комісія Видатків скреслила з бюджету позицію $ 195 мільйонів на побудову протирадіяційних сховищ, як це була ухвалила повна Палата Репрезентантів у вересні цьоог року. Ця Палатна Комісія Видатків вже 10 років постійно скреслює запропоновані Лалатою фонди на протирадіяційну програму. Вона ухвалила $ 87.8 мільйонів на цивільну оборону, відкидаючи пропозицію Палати з 17-го вересня, щоб на побудову сховищ в неприбуткових інституціях видати $ 175 мільйонів, а на сховища у федеральних будівлях — $ 20 мільйонів. Член Комісії Видатків конґресмен Алберт Томас із Тексасу заявив, що запропоновані Палатою фонди на сховища, але Палатна Комісія Видатків їх анулює, і так сталося й цього року. Уряд щороку плянує видатки на сховища, уряд має оборонця в представниках військовости, але Палатна Комісія Видатків скреслює ці суми, кажучи, що досі немає побудованих сховищ у ЗДА.

Михайло Завальняк — лікар і громадський діяч помер у Мавнт Вілсон, Мд.

Балтимор. — В четвер 10-го жовтня ц.р. тут помер по короткій і важкій недузі відомий широко, як лікар, й активний у громадському житті на еміґрації в ЧСР і в останнє десятиріччя у ЗДА д-р Михайло Завальняк. Син Григорія і Катерини, народжений 1902 року в Миколаєві над Дністром, закінчив середню школу в Західній Україні і медичні студії відбув у Празькому Університеті, де й здобув титул доктора медичних наук. Був активним членом Українського Лікарського Товариства Північної Америки і належав також до Братства Пресв. Тройці, 320 Відділу УНС в Балтиморі. Покійний осиротив дружину Власту і сина Данила Ігоря. Похорони сл. п. д-ра Михайла Завальняка відбудуться в суботу 12 жовтня о год. 1-ій по полудні з похоронного заведення Р. Леонарда до греко-католицької церкви св. Михаїла і звідти на цвинтар.

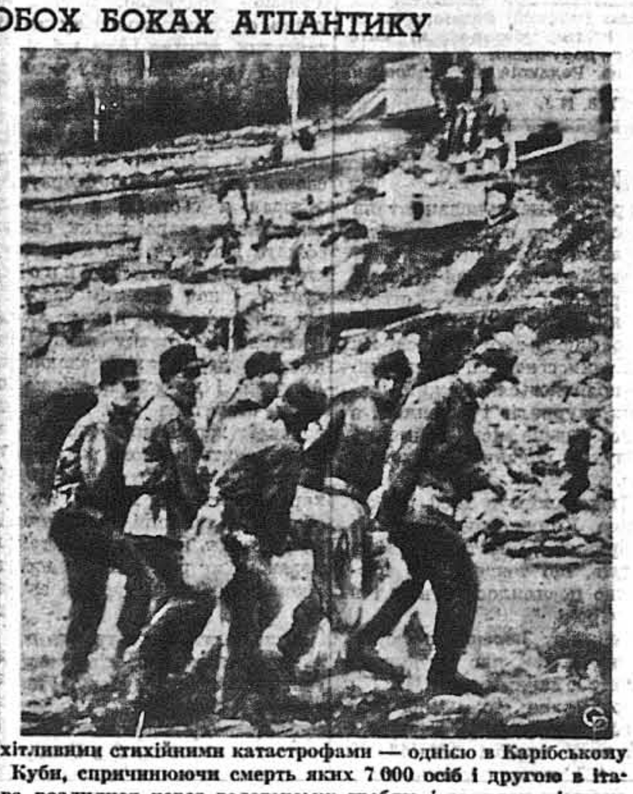
В АМЕРИЦІ

● **Колишній президент** Гаррі С. Труман сказав журналістам в Ню Йорку, що колишній віцепрезидент Ричард М. Ніксон тільки вдає, що не буде кандидувати на президента в 1964 році, бо в дійсності він робить все, що тільки може, щоб вже тепер здобувати популярність та кандидувати в найближчому році. Журналісти запитали Трумана, що він думає про заяву Айзенгавера, який сказав, що „не розуміє деяких пунктів" програми сенатора Баррі Голдвотера. — і Труман відповів: „я цікавий знати, чи Айзенгавер добре розуміє своє власне становище".

● **Президент Кеннеді** проголосив день 16 жовтня середу, Крайовим Днем Молитви, і закликає всіх американців, щоб в тому дні молилися „за гідність, свободу та братерство всіх громадян". Сам Президент, як заявили з Білого Дому, сподівається бути присутнім на церковному Богослуженні. Давніше Днем Молитви був день 4-го липня, Айзенгавер визначив був на цей день першу середу в жовтні, а президент Кеннеді переніс на середу в половині жовтня.

СТИХІЙНІ НЕЩАСТЯ ПО ОБОХ БОКАХ АТЛАНТИКУ

Початок місяця жовтня записався в хроніці подій двома страхітливими стихійними катастрофами — однією в Карібському обширі, де ґураґан Флора спустошив частини островів Гаїті і Куби, спричинюючи смерть яких 7 000 осіб і другою в італійських Альпах, де витиснені лявінами води гірського озера розлилися через велетенську греблю і залляли містечко Льонґароне та сумежні села, спричинюючи величезні шкоди і смерть понад 4 000 осіб. На фото: зліва ґураґан Флора проходить американською базою Ґвантанамо на Кубі, заливаючи все водою і ламаючи пальми. З правого боку — рятувальна команда виносить тіла затоплених знечев'я у сні мешканців Льонґароне.

Бразилія в обличчі катастрофи

Куритиба. — Ось зараз, коли пишуться ці рядки, становище в Бразилії виглядає не тільки дуже напруженим, а й загрозливим. Хоч президент республіки проголосив через пресу свій твердий намір не запроваджувати в країні виняткового, тобто військового, стану, по більших містах вулицями ходять у повному озброєнні військові та поліційні стежі. На певних віддалях від них збираються менші й більші натовпи, а руках шарудять листівки. Люди переказують одне одному „останні новини". Серед тих натовпів з'являються представники керівництва професійних синдикатів чи Студентської Ліґи, звертаються з закликом „триматися" і — зникають. Час від часу вулицями проходять групами спортового вигляду молоді люди, несучи високо над головами писані від руки плякати.

Загал населення накидається на свіжі часописи, на перших сторінках яких щораз частіше з'являються сповнені тривогою повідомлення. В розмовах між собою бразилійці заклопотано похитують головами, один одному ставлят питання: що буде, коли буде і як буде? Відчувається, що всі чекають на щось особливе, надзвичайне, що має конче прийти. Всі тут ніби набрали переконання, що дотеперішній, доволі вже довгий час непевности, нерішучости і безперервних хитань — відживає, мусить пірнути в небуття. Але що рихтується йому на зміну і як саме станеться та зміна. Таке питання в усіх у голові і на устах, але відповіді на нього ніхто дати не може.

Непевність і постійне очікування чогось надзвичайно загрозливого головним чином викликають страйки, що переходять понад уявлення нормальної людини. Ось уже понад тиждень страйкують банківські службовці. Їхні страйки не первина, і вже двічі їм підвищувано платні, а тепер знову вони вимагають підвишки. Не хочуть навіть почекати до кінця року, навпаки, наприкінці вересня вимагають підвишки від ... березня. Уряд цього страйку законним не визнає, Найвищий Суд також, але банківські синдикати від своїх умов не поступаються, страйк триває, і хто знає, коли та чим він закінчиться. Правда, незначна кількість банківців послухалась закликів урядових чинників і повернулася до праці, але тих банківців мусять охороняти від нацькованих провідниками синдикатів страйкарів, посилені загони війська й поліції. Охороняють від можливих ексцесів і клієнтуру і самі приміщення банків. Озброєні відділи війська й поліції не залишають головних вулиць ні вдень, ні вночі.

Банківські синдикати вимагають піднести заробітну платню на 70%, посилаючись на те, що все в країні швидко дорожчає. Та й коли задовольнять їхні вимоги, то цим самим дасться поштовх до дальшого підвищення цін, а там і до нових вимог синдикатів та до нових страйків. Ось таке витворилось зачароване коло. А скільки терпить економіка країни від систематичних страйків банкових службовців, того годі підрахувати.

Вже заповіджено страйк на всіх залізницях, у каналізаційній та водопостачальній мережі в естаді Сан Павльо. Уряд вживає заходів, щоб до цього не дійшло, бо інакше хто-зна що може статися в тому понад тримільйоновому місті, з його високорозвиненою промисловістю. Губернатор Сан Павльо, Адемар де Баррос, стверджує, що зовсім недавно він підвищив платні всім робітникам названих вище галузей навіть на більшу суму, ніж того вимагали синдикати.

Протягом одного дня зупинилося все життя в портовому місті Паранаґва. Відразу покинули працю 25 тисяч робітників. Мертво тут у порті, мертво на фабриках, мертво на вулицях, люди при свічках вечорами сидять по хатах. Причина страйку — вимоги негайно підвищити платні.

Сучасний уряд не спромігся і, здається, не спроможеться зупинити зростання дорожнечі в країні. А це веде до постійного посилення напруги, до страйків, до заворушень, до неминучої наприкінці цього року, як заявив недавній міністер фінансів Франсіско Сантіяго Дантас, фінансово-економічної катастрофи, про наслідки якої страшно й подумати.

Бразилія явно корчиться в судомах, вона негайно потребує ліків та лікування. А чи знайде їх, коли саме, де саме та в чому саме? Населення країни хвилюється недарма, воно пильно вдивляється в завтрішній день, однак і там нічого втішного для себе побачити не може. (*М. К.*)

Маляр Степан Луцик помер у Ст. Пол

Ст. Пол, Міннесота. — В четвер 10 жовтня помер тут несподівано, від удару серця, відомий український маляр Степан Луцик. Народжений 1906 року у Львові, закінчив там народню й середню школи. Свої фахові мистецькі студії почав 1926 року в Мистецькій Школі Олекси Новаківського і потім від 1931 року продовжував їх у Парижі в Академії Модерного Мистецтва. Був одним із співосновників групи молодих мистців „Руб" й ініціяторів видання альманаху „Карби" в 1932 р. і виступав теж, як мистецький рецензент у „Віснику" та інших львівських виданнях. Під час німецької окупації Львова в час другої світової війни був активним діячем Спілки Образотворчих Мистців, і згодом вже на еміґрації в Німеччині Української Спілки Образотворчих Мистців. Прибувши до ЗДА в січні 1950 року й поселившися в Ст. Пол, організує групу УСОМ і влаштовує свої виставки в Ст. Пол та разом з іншими малярами бере участь в американських мистецьких виставках, заробляючи водночас декоративним малюванням на прожиток. Покійний осиротив дружину Ольгу та синів Юрія і Романа.

Союз Москви й Пейпінґу надалі важний і актуальний

Токіо. — Японські газети оприлюднили розмову колишнього японського прем'єра а тепер голови японської промислової виставки в Пейпінґу, Танзана Ішібаші, з комуно-китайським прем'єром Чу Ен-лаєм. Чу Ен-лай рішуче заперечив, наче б між Комуністичним Китаєм і Совєтським Союзом могло прийти до зірвання дипломатичних взаємин. Він підкреслив, що військово-політичний союз між тими двома комуністичними країнами існує далі, той союз важний і актуальний, а спори між ними не мають впливу на існування союзу. Коли б, казав Чу Ен-лай, була заатакована Східня Німеччина, то Комуністичний Китай поспішив би їй з допомогою, і так само напевне Совєтський Союз поспішить з допомогою Китаєві у випадку збройної аґресії. Коли японський державний муж звернув увагу , що в такому випадку взаємна публічна лайка між Москвою і Пейпінґом є дивоглядом, то Чу Ен-лай відповів, що по-перше, китайські комуністи тримаються своєї „принципової позиції", а, по-друге, це Совєти розпочали публічну сварню і зробили з неї міжнародну проблему.

367-ий Відділ УНС в Рочестері відзначає своє 50-річчя

Рочестер, Н. Й. — В суботу, 26-го жовтня ц. р., місцеве Т-во „Запорозька Січ", 367 Відділ Українського Народного Союзу, врочисто відзначить 50-річчя свого існування та своєї праці для добра громади й народу. Згідно з даними в „Пропам'ятній Книзі" УНСоюзу, 367-ий Відділ був заснований 30-го жовтня 1913 року та нараховував початково 36 членів. Сьогодні він має 734 члени та належить до найактивніших клітин в системі УНСоюзу, не в малій мірі завдяки рухливості його секретаря та досвідченого союзового й громадського діяча Василя Поповича. Рочестер є також осідком головного радного УНСоюзу Василя Гузара. У програмі святкувань, що відбудуться в приміщеннях Українського - Американського Клюбу при 292 Гудсон Евню, у вечірніх годинах, передбачені — крім формальностей та офіціяльної частини, включно з коротким звітом з 50-літньої його діяльности, виступи соліста Ярослава Железа, танцювальної групи МУН під проводом пп. Дзюби і Заблоцького, оркестри „Серенада" та інш. Кульмінацією врочистостей буде нагородження Почесними Грамотами основоположників Т-ва. Промовцями на цьому ювілейному святі будуть редактор „Свободи" А. Драган та редактор англомовного „Українського Тижневика" З. Снилик, — сам колишній мешканець Рочестеру. Після врочистої частини відбудеться забава. Організатори імпрези сподіваються, що якнайбільша кількість місцевих і довколишніх громадян відзначить ювілей одного з найстарших і найбільш заслужених своїх товариств масовою участю в цих святкуваннях.

Американський учений Полінґ дістав мирову нагороду Нобеля

Осльо. — Д-р Лайнус Полінґ, професор хемії в Каліфорнійському Технологічному Інституті, дістав мирову нагороду Нобеля за рік 1962. Він був уже лавреатом Нобеля з хемії в 1954 році. З мировою нагородою за 1962 рік пов'язана сума 51.000 дол. Мирову нагороду за минулий рік поділено між Міжнародний Комітет Червоного Хреста і Товариство Червоного Хреста, з головними кватирами у Женеві. Скільки ще було кандидатів поруч із Полінґом і защо конкретно його нагороджено — не сказано в комунікаті Нобелівського Комітету норвежського парляменту, але здогадуються, що її надано Полінґові за його кампанію проти продукції і поширювання атомової зброї.

ЗДА Й СССР ВІДКРИЮТЬ НОВІ КОНСУЛЯТИ Й ЛЕТУНСЬКУ СПОЛУКУ НЮ ЙОРК — МОСКВА

Вашингтон. — Совєтський міністер закордонних справ перевів в минулий четвер 10-го жовтня 5 годин на нарадах у Вашинґтоні, з того дві години на конференції з президентом Кеннеді. Решту часу виповнили його наради в Державному Департаменті і „ділова вечера" для високих американських державних урядовців в совєтській амбасаді. Офіційного комунікату про ті наради не проголошено, проте газети твердять, що єдиним конкретним вислідом тих нарад було порозуміння, щоб ЗДА відкрили консулят у Ленінграді, а СССР у Шикаґо. Другою справою, щодо якої дійшло на тих четвергових конференціях до порозуміння, це відкриття безпосередньої летунської комунікації на лінії Ню Йорк — Москва. Обидві справи не нові. Америка мала до 1948 року консулят у Владивостоці, а СССР в Новому Йорку і Сан Франсіско. З загостренням холодної війни ті консуляти у тому році закрито і залишились вони тільки при амбасадах у Вашингтоні та Москві. ЗДА хочуть підписати з СССР консулярну конвенцію, щодо якої треба ще порозуміння. Так само щодо безпосередньої летунської комунікації, то переговори в цій справі ведуться від 1959 року, а в 1961 році навіть парафовано (себто підписано ініціялами) відповідну умову. Вона повисла в повітрі з загостренням Берлінської кризи. Практично лінія Ню Йорк — Москва для безпосередніх летів буде відкрита щойно за якого пів року, себто з наближенням туристичного сезону. Зрештою, на нараді в Білому Домі мали бути заторкнені всі ті справи, про які державний секретар Дін Раск і Громико переговорювали в останньому тижні. Це — справи проєктованого східньо-західнього пакту безпеки, Німеччини, Берліну, Ляосу, західньої морської фльоти з атомовими ракетами, забезпеки проти несподіваної атаки і приявности совєтських військ на Кубі. В Кожній з тих справ погляди ЗДА й СССР настільки розбіжні, що порозуміння не можливе. Однак — підкреслюють газети — „атмосфера" отих четвергових нарад була „приязна", тим паче, що акуратно того дня ввійшов в силу атомовий договір та що за день раніше президент Кеннеді дав згоду на продаж Совєтам збіжжя. З уваги на обмін ратифікаційними грамотами атомового договору Хрущов прислав листи президентові Кеннеді і британському прем'єрові Мекміллeнові, в яких він запевнює, що СССР буде старатися дійти з західніми державами до порозуміння також в інших важливих справах. На першому місці він назвав „скріплення безпеки в Европі", під чим він розуміє розв'язання проблеми Німеччини і Берліну за большевицькою рецептою, та підписання східньо-західнього пакту неаґресії, теж за рецептою Москви, яка хоче таким пактом перепачкувати затвердження поділу Німеччини і визнання східньо - німецького комуністичного сателіта.

Мекміллен зрікся — британські консерватисти пошукують лідера

Лондон. — Британський прем'єр Гаролд Мекміллен прислав із шпиталю, де він у четвер 10 жовтня перейшов щасливо операцію простати, листа на конференцію Консервативної партії, яка саме відбувається в надморській місцевості Блекпул, повідомляючи про своє зречення з становища прем'єра та партійного лідера. Коли міністер закордонних справ лорд Гюм, на руки якого Мекміллен прислав того листа, відчитав його, голова конференції пані Педжджі Шепгерд заявила, що це „момент великого смутку для всіх консерватистів" і виголосила промову у честь Мекміллена, яку 3.000 приявних делегатів маніфестаційно оплескували. Почались негайні закулісові наради над вибором нового лідера. Найбільші шанси має урядуючий заступник прем'єра Р. А. Батлер, але його поважними суперниками є міністер наукових справ і лідер палати лордів лорд Гейлсгем та канцлер скарбу Реджіналд Мавдлінґ. У виборі наступника Мекміллена мають голос три установи: уряд, консервативний клюб парляменту і крайова партійна конференція. Але на ніодному з тих форумів не переводиться в такій справі формального голосування. Припускають, що коли за яких два тижні вийде зі шпиталю Гаролд Мекміллен, який в лютому найближчого року матиме 70 років, то він особисто передасть королеві Єлисаветі формально свою резиґнацію — про яку вже тепер її повідомив — та запропонує свого наступника.

У Мюнхені помер Антін Загайкевич

Мюнхен. — В середу 25 вересня помер тут на 75 році життя Антін Загайкевич, колишній залізничий радник, начальник львівського вантажного головного двірця. Під час облоги Перемишля за першої світової війни, як австрійський старшина залізничого зв'язку, попав разом зі залогою в російський полон і опинився в неволі на Зеленому Клині, де під час революції став референтом залізниць при тодішньому Українському Уряді на Далекому Сході. Був активний в українській громаді у Львові та втішався загальною симпатією завдяки своїй милій вдачі і товариській культурі.

У СВІТІ

● **У Південній Кореї** захворіло на холеру впродовж кількох останніх тижнів 828 осіб. Із них 58 осіб померли. Початок тієї епідемії був у місті Пусан, — хто туди привіз цю страшну недугу — не відомо.

● **У Сінґапурі** комуністи, які здобули великі впливи й керівні становища в тамошніх робітничих спілках, спровокували генеральний страйк, до якого приступило спершу 60.000 робітників та долучилось до нього ще дальших 40.000. Влада арештувала комуністичних лідерів, яким доказують змову і користування робітничим рухом для комуністичних політичних цілей.

● **Південно - в'єтнамський уряд** подав до відома, що він звільнив 107 буддистів, арештованих в ході масових протибуддистських репресій 20 серпня ц. р. Уряд Нґо Дінг Дієма зробив це напевне у зв'язку з рішенням Об'єднаних Націй вислати до Південного В'єтнаму слідчу комісію та у зв'зку з приїздом туди гурта американських конґресменів.

● **Учасники конференції у Женеві** в справі космічної радіокомунікації вперше дізналися, що француженка Марк Гузман, яка померла 55 років тому, записала 100.000 франків, що варті нині 20.000 дол., першій особі, яка скомунікується з мешканцями будь-котрої іншої пляснети у всесвіті — за винятком Марса. Чому тій пані не подобався Марс — не відомо.

СВОБОДА SVOBODA
український щоденник UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian Newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc., 81-83 Grand St., Jersey City, N.J.

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.

Subscription Rates: One year $12.00; six months $6.25; three months $3.25.—Jersey City & Foreign Rates: One year $14.00; six months $7.5;0 three months $4.00. For UNA members monthly 65¢

Передплата: На рік — $12.00; на пів року $6.25; на три місяці $3.25. — В Джерзі Ситі і закордоном: — На рік $14.00; на пів року $7.50; на три місяці $4.00. — Для членів У. Н. Союзу, чоловіків і жінок — 65 центів місячно. — За кожну зміну адреси платиться 10 центів. Чеки і mony orders виставляти на: "Svoboda"

Статті і дописи, підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріяли. Незамовлені матеріяли повертається тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг долучивши заадресовану коверту з відповідною поштовою оплатою. — За зміст оголошень Редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N.J.

Франція — атомова держава

Французький уряд офіційно повідомив, що вже у так званому оперативному стані знаходяться перші з'єднання французького летунства, вивінуваного в атомові бомби. Західні військові чинники обраховують, що Франція має покищо тільки шість суперсонічних бомбовиків типу „Міраж IV", озброєних 40-кілотоновими атомовими бомбами. Все ж тих шість наймодерніших бомбовиків за їх стратегічною вартістю порівнюють до 140 британських бомбовиків типу „В", які — з своїми атомовими бомбами — стоять у розпорядженні НАТО. Водночас поясniюється, що сила 40-кілотонової бомби у два рази більша від сили тієї бомби, що її скинено в 1945 році на Гірошіму. До кінця наступного року Франція матиме 20 літаків типу „Міраж IV", озброєних атомовими бомбами, а взагалі вона поставила собі за ціль збудувати й атомово озброїти 90 таких суперсонічних бомбовиків.

Очевидно, коли ця програма вступила в стадію реалізації, то на цьому користає західній збройний потенціял. Проте, сутнє значення приступлення Франції до „клюбу атомових держав" не у військовій, а в політичній ділянці. Противники атомового зброєння Франції, яких немало між самими французами, заявляють, що коли б Франція мала тепер навіть не шість, а шістдесят атомово озброєних літаків найкращого типу, все одно вони не стояли б у ніякій пропорції до американської збройної сили, яка нараховує понад 500 атомових міжконтинентальних ракет, не рахуючи атомово озброєного летунства. Хоч совєтська атомова зброя стоїть нижче від американської, Франція не може в цій ділянці мірятись з Совєтами. Отож, противники атомового озброювання Франції кажуть, що практично це — зайва витрата величезних грошей і людської енергії, бо у випадку війни Франція все одно не зможе обійтись без оборони збоку Америки, і не французька, а американська атомова зброя є і буде бар'єром проти совєтської аґресії.

А втім, не можна легковажити концепції президента де Ґоля, що власна атомова зброя — це символ великодержавницького формату Франції, символ її військово-політичної незалежности „від будь-котрого з двох гігантів — Америки чи СССР". Такої речі, як зріст міжнародного престижу, не можна перевірити за тижні чи за місяці. Щойно після довшого часу, на прикладі конкретних подій можна буде ствердити, чи дійсно ця атомово - престижева політика де Ґоля піднесла самопочуття французів настільки, що й чужинний світ почав більше рахуватися з Францією і ставитись до неї, як до великодержави не за іменем, а за дійсним її політично - господарським і військовим значенням. Керівні американські та британські чинники з настороженням відносяться до тієї політики де Ґоля, яка шкодить концепції єдности цілого Атлантійського обширу, включно з Францією, Британією і Америкою, — політики, яка шкодить також єдності Европи, як союзові рівних держав, а не таких, що мають підлягати диктатові Франції.

Західні коментатори різняться в оцінці враження, що його робить престижева політика де Ґоля на самих французів і на інші західньоевропейські народи. Одні твердять, що та політика відповідає амбіціям всіх европейців, нинішня психіка яких інакша, як була в 1945 році. Інші, признаючи зміну психіки, яка прийшла із політичним і господарським відродженням Европи, вважають, що французи, німці, італійці, бельгійці чи скандинавці все ще впадають у паніку на саму думку про „відхід Америки з Европи" і що мрія де Ґоля про воскресення колишньої величі Франції ніяк европейцям не імпонує. Ще менше вона імпонує американцям.

З кожним роком гірше

Ще минулого року в надрукованому на цьому місці коментарі про стан книжкової і газетно - журнальної продукції в Українській ССР було висловлене — на підставі порівняння з попередніми роками — ствердження, що в тій нібито незалежній державі ця продукція поступово зменшується. Як показують самі ж таки совєтські статистичні дані, в Україні появляється з кожним роком менше книжок, журналів і часописів, а водночас із цим все більше місця займають у книжковій продукції видання, друковані російською мовою.

Перегляд опублікованого в 1963 році у Москві Всесоюзною Книжковою Палатою статистичного збірника „Печать СССР в 1962 году" доводить, що тенденція в цьому напрямку значно посилилася також і в минулому, 1962-му році.

У цьому без сумніву переконує порівняння статистичних даних про друковану продукцію 1962 року з даними для 1961 року. Якщо йде про книжки, то в 1962 році появилося в Україні всього 8 313 книжок і брошур в загальному тиражі 121 444 000 примірників — на 405 книжок менше, як у 1961 році, коли опубліковано 8 718 книжок і брошур. Збільшилися тільки незначно в 1962 році тиражі тих книжок — 121 444 000 примірників у 1962 році проти 120 895 000 примірників цих видань у 1961 р. Ще треба підкреслити, коли мова про книжкову продукцію, що в загальному числі надрукованих у 1962 р. книжкових видань, яке становить 8 313, було 2 940 безплатних видань, значить, усякого роду аґітаційних книжечок, памфлетів та інших друків.

З опублікованих у 1962 році книжкових видань всього 3 824 видання, значить менше, як половину, надруковано українською мовою, а 4 284 — значить, більше як половину, — російською мовою і 205 книжок, в тому числі 7 словників — іншими мовами. Якщо порівнювати ці дані з даними 1961 року, то кількість російських видань зменшилася на п'ять назв, зате тираж російських видань збільшився на 4 050 500 примірників.

Подібно, як з книжками, стоїть справа і з журналами. В 1962 році появилося в Україні всього 334 журнали й інших серійних видань проти 362 того ж роду публікацій у 1961 році, значить, на 28 назв менше. Зменшилася передусім кількість журналів, друкованих українською мовою — з 184 у 1961 році до 159 у 1962 році, значить, на 25 назв.

Якщо йде про газети, то кількість їх в Україні зменшилася в 1962 році, порівнюючи з 1961 роком, на понад 20 відсотків: 901 газета (без колгоспних стінгазет та інших) у 1962 році проти 1 152 у 1961 році, значить, на 251 газету менше. Зменшилася також кількість колгоспних газет — 1 662 у 1962 році проти 1 939 у 1961 році, значить, на 277 менше. Якщо ж іде про мову видаваних в Україні 901 газети, то передусім зменшилася кількість українських газет із 807 в 1961 до 580 в 1962 році, значить на 227 газет. Кількість друкованих російською мовою газет зменшилася тільки на 10 назв — з 355 у 1961 р. до 345 у 1962 році. Водночас із цим зменшився тираж газет, друкованих українською мовою — з 1 109 406 000 примірників річного тиражу в 1961 році до 1 104 192 000 — в 1962 році, зате видатно збільшився річний тираж друкованих в Україні російських газет з 512 095 000 примірників у 1961 р. до 542 077 000 річного тиражу в 1962 році.

Усі ці дані доводять понад усякий сумнів, що запляновaна Москвою на далеку мету екстермінація української культури й науки продовжується з непослабною силою і що здійснювана водночас із цим русифікація України відбувається приспішеним темпом.

Ярослав Курдидик

ТРІЩИНИ У КУБИНСЬКІЙ ФОРТЕЦІ

З останніх голосів американської преси виходить, що ЗДА дуже сильно стурбовані тією політичною пливкістю, яка витворюється у їхньому найближчому сусідстві, — в карібському обширі. Для того, щоб устабілізувати оту пливкість, ЗДА, крім свого дипломатичного впливу, заанґажувалися були й матеріяльною допомогою, намагаючись скріпити економіку латинських держав. Але всі ці запори розвалює раз-у-раз повінь „перманентної революційности" у тих державах.

Кореспондент одної з латинських держав сповіщав свою газету в Ню Йорку: „Снідав я сьогодні з представниками старої влади, але обідати довелося вже з представниками революційної хунти". І хоч останнім часом під натиском ЗДА почало заноситися на деяку стабільність в державах Південної Америки і до демократії почали ставитися там, як до тривкої державної системи, як виходить, всякого роду революційні вибухи — все ще характеристичне явище того обширу, і тамошні громадяни не реаґують на ті вибухи так поважно, як реаґують на них громадяни інших держав світу.

Коли взяти до уваги, що до військових переворотів в Арґентині, Еквадорі, Перу, Ґватемалі й Домініканській республіці долучився такого ж роду переворот ще й в Гондурасі, то можна прийти до висновку, що на введення демократії в латиноамериканських державах доведеться „все ще трішки підождати". Одним, хіба, потішаючим явищем є те, що всі ті військові перевороти мали „правий характер" і вчиняли їх військові верхівки в обличчі щораз гострішої комуністичної небезпеки.

У зв'язку з останнім переворотом в Гондурасі журналіст Е. А. Маврер пише: „В усій цій революційній повені, що не поминула й Гондурасу, є один відрадний вияв: у концентраційному таборі, який лежить від наших берегів за яких 90 миль і в якому Хрущов на спілку з Кастром тримає понад шість мільйонів в'язнів, позначилися глибокі тріщини, що дедалі більше поширюються. Тож всі ми, американці, без різниці віровизнання та расової приналежности, замість роздмухувати наші внутрішні інтеґраційні проблеми до макабричних меж, повинні мати на увазі тільки одне: якщо ми не розпочнемо активно поборювати большевиків, що основною ціллю поставили собі завести в ЗДА таку „рівноправність", яку вони завели на Кубі, не згадуючи інших їхніх „вільних республік", що понад 40 років живуть у такій неволі, якої не знає історія людства, — тоді на нас впаде страшна кара, що її колись зазнав Вавилон, де люди, заговоривши різними мовами, не змогли збудувати найбільше архітектурне творива того часу. Не відвертаймо уваги на малі справи у той час, коли ми мусимо поладнати найпекучішу справу — зліквідувати комуністичний мостовий причілок на Кубі, і допомагаймо тим кубинським патріотам, які ще не зневірились і не затратили віри, що хтось підтримує їх у їхньому патріотичному ділі.

З вісток „Вільної Кубинської Преси", з бюлетенів, що їх видають кубинські патріоти в Америці, виходить, що Куба нагадує закритий, наповнений водою казан, під яким палахкотить вогонь. Отже, те, що він трісне — це вже тільки справа часу. Найкращим доказом, як Кастро побоюється тієї експльозії, є його заява, мовляв, СССР готовий і надалі обороняти Кубу, але водночас „ми самі мусимо приготовлятися до неочікуваного і, може, найгіршого".

Останні рейди кубинських патріотів вдарили кастрівську Кубу в її найболючіше місце, — по економічних нервах, а розгром одної з найбільших цукроварень — це не лише матеріяльна втрата для комуністичного режиму, але й піднесення престижу визвольного руху в усіх латинських державах.

Останнім часом у великій мірі зросла активність антикастрівських партизанів, але найцікавіше те, що між ними є вже кількадесят совєтських вояків, що дезертували з військових частин, які стаціонують на Кубі. Є вістки, що большевицькі війська у провінції Пінар Дель Ріо гостро ізольовано від міського населення після того, як совєтські вояки почали „брататися" з кубинцями і розповідати їм правду про совєтський „рай".

У згаданих вище бюлетенях читаємо, що кубинські патріоти вишколюють свою визвольну армію у чотирьох латинських державах, а ЗДА, які буцімто припинили одверте поборювання кастрівського режиму, не тільки не припинили допомагати кубинським патріотам, а, навпаки, допомагають більше, як було досі.

З перехопленого кубинською антикастрівською розвідкою т. зв. „Пляну-М'який" виходить, що Кастро вимагає в латинських державах, передусім у Венесуелі, підсилити саботажну акцію, щоб відвернути увагу населення тих держав від того, що діється на Кубі. Кастрівський „визвольний фронт" у Венесуелі зазнав повної поразки: венесуельці про його підготову заздалегідь довідалися і виарештували майже всіх комуністичних активістів.

Гурт американських конгресменів вимагає, не обмежуючи протикастрівської акції реєструванням і недопущенням до американських портів кораблів, які обслуговують Кубу, розпочати „гарячу акцію" і в першу чергу не ставити перешкод усім тим чинникам, які намагаються приспішити розвал кастрівської Куби зсередини.

Дуже цікаві були заяви конгресменів А. Вірена з Пенсильвенії і Е. Кремера з Флориди, які стоять у найтіснішому зв'язку з кубинськими патріотами. Кремер недавно заявив: „Якщо мілітарна акція залишається єдиним виходом після всього того, що було досі застосоване для послаблення комуністичної влади на Кубі, і якщо ми хочемо зберегти принцип доктрини Монро, а це означає викинути з нашого сусідства комунізм, який загрожує нашому політичному існуванню, тоді слід припинити дебати і приступити до діла... Чому не зробити цього тепер, коли ми знаємо, що Кастро опинився над краєм пропасти?.."

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ коштує так мало! Брак забезпечення коштує так багато! Забезпечіться в Українськім Народнім Союзі!

Михайло Островерха

УКРАЇНЦІ В РИМІ

Від давен-давна мав Рим у себе й наш світ — старої Руси, княжий, козацький. Має й сучасний наш світ — український. Але по цій другій світовій війні український світ у Римі збагатився, поширився своїми релігійними, культурними осередками, своїми установами.

Найстарший осередок, що сягає часів Іпатія Потія, Вельямина Рутського, це Отці Василіяни, представники яких постійно перебували й перебувають в Римі. Від часів Папи Льва XIII — остання четвертина XIX століття — вони вже мають свій постійний осідок у Римі, спершу — при майдані Мадонна деї Монті, — де до 1932 року була і Духовна Семінарія для наших питомців, — а тепер у тихій околиці, серед зелені й квітів, на горбі Авентині.

Є у Римі, на Джянікольо, й Папська Семінарія св. Йосафата, що рік-річно дає нові випуски наших молодих священиків.

У Римі міститься й Апостольська Візитатура — з архиєпископом Кир Іваном Бучком у проводі — для українців на Европу. Є тут і осідок наших Сестер Василіянок і Сестер Пречистої Діви Марії. З Риму лунає по світу українське слово і з радіовисильні Ватикану і з радіовисильні РАІ.

Але — звернім нашу увагу на ще один наш новий, багатонадійний осередок української духовної культури: Українська Папська Мала Семінарія ім. св. Йосафата. Мала Семінарія, а живого, рухливого, великого життя! Зараз же за Римом, у західній частині міста, виринає гарний, новий, триповерховий, модерної архітектури будинок: це й є — Українська Папська Мала Семінарія. З сонцем, із блакиттю, з просторами зливається цей — оточений зеленню й квітами та городцями — будинок.

Та ще живіше заб'ється серце, коли увійдете всередину цього забудування. Щиро, гостинно, по-доброму привітають вас наші Отці Салезіяни, під кермою яких ця Семінарія й розвивається. До вас усміхатимуться ясні, щасливі очі, промінне обличчя хлоп'ят і молодців — учнів цієї школи: тут володіє дух св. Івана Боска.

З привітним о. Василем Сапеляком переходите всі кімнати — навчальні, мешкальні, спальні; заходите в кімнату музичної школи, що її веде о. Роман Самотий; заходите в театральну залю — тут сцена прикрашена українським краєвидом: усюди чистота, лад. Тут і там шпаркою, бадьорою ходою перейде учень; тут і там бачите усміхнене обличчя батька чи матері, що приїхали сюди з Австрії, Англії, Бельгії, Франції відвідати своїх синів. Сини ж до батьків їздять на вакації щодва роки.

Цей Малий Семінар, що його ректором є Впр. о. Степан Чміль, а радником Впр. о. Василь Сапеляк, має шість кляс, тобто — навчання триває шість років: чотири роки гімназії й два роки ліцею. Всіх учителів є чотирнадцять, 12 Отців Салезіянів і два світські. В році 1962-63 було 107 учнів. Усі учні, це сини батьків - скитальців із Европи, а два італійці — один із Фльоренції, другий із Риму, які, між іншим, добре володіють українською мовою. Школа тут типу клясичного. Крім старших клясичних мов, учаться тут і живих мов — англійської, німецької, французької, розуміється — й італійської. Викладова ж мова — українська.

Заходимо до просторої, ясної, привітної залі-авлі; тут сидять учні всіх кляс разом — вакаційна година духового відпочинку. Одні учні читають, інші пишуть, ще інші повторюють предмет, з яким іще підуть до іспиту. В авлі панує щира, невимушена тиша. При катедрі стоїть молодий о. Петро Фаґоаґа, сам еспанець, що добре володіє нашою мовою. Привітавшись із ним, стараюсь одним уважним поглядом охопити всіх учнів — їх живі обличчя, ясні, одверті, щирі очі, бо ці обличчя, ці очі — це вираз, настрій, дух цієї Семінарії. Цей добрий, погідний і погідно-людський настрій спостерігаю й у вихованців цієї школи.

І чомусь я певен, що св. Іван Боско, їх святий опікун, не спускає з ока цієї першої, покищо невеличкої, української громади своїх синів і, напевно, благає у Бога ласки, щоб дав їм доброго духа: *покликання служити Богові й українському народові*. Не диво, що цією ідеєю: служба Богові й українському народові, захоплюються і чужинці, які тут, у цій Семінарії, опановують українську мову, пізнають нашу історію, наш обряд, нашу культуру і стають — нашими! І саме над цим явищем повинна б наша молодь на еміґрації, а зокрема батьки, призадуматись і підкреслити висновки цієї їх призадуми...

Мила несподіванка ждала нас — мою дружину й мене — тут, а саме — при кінці наших відвідин мали ми честь і приємність зустрітись з преосв. Кир Андреєм Сапеляком, першим єпископом з українських Салезіянів. Тут, серед цієї громади, якої був довголітнім ректором, Владика почувається найкраще! Тут його праця, її добрі плоди, тут його серце й душа.

Після довгої розмови на біжучі справи школи, один із отців приніс книжку: Дон Боско — Людина, педагог, святий, що її написала Мілена Рудницька. Це в нашій релігійній літературі справді цінний набуток. Написана ця книжка в стилі живім і яснім, і з релігійного становища глибоко й барвно охоплена.

Покидали ми цей український гурт із надією, що він розростеться, скріпиться, принесе плоди й покладе великі заслуги Богові й українському народові на його батьківщині.

СИРІЯ І ІРАК З'ЄДНАЛИ СВОЇ АРМІЇ

Бейрут. — Сирія і Ірак рішили об'єднати свої збройні сили. Проголошуючи про це спільний комунікат, вони зазначили, що Об'єднана Арабська Республіка не захотіла пристати до такої спілки. Відповідний протокол підписали президент Іраку Абдель Салям Ареф і голова так званої Сирійської Революційної Ради ген. Амін ель-Газеф. Вони виголосили з цієї нагоди промови, що їх передавали радіостанції в Дамаску і Багдаді. Головним командантом з'єдинених збройних сил тих двох арабських держав став іракський генерал Селем Махді Аммаш. Водночас створено спільну Військову Раду, в якій мають засідати по три високі старшини від Іраку і від Сирії.

М. Туркало

Христофор Колюмб

(З нагоди Дня Колюмба, 12 жовтня)

Христофор Колюмб, знаменитий навіґатор, народився біля Генуї, в Італії, десь року 1451, а помер в Еспанії 20 травня 1506 року. Моряком став він на 14-му році життя. Його батько був чесальником вовни. Він хотів дати синові освіту й послав його до Павії, де хлопець зацікавився астрономією та географією. Закінчивши школу, Христофор оселився в Лісбоні, в Португалії, там одружився з італійською дівчиною, дочкою Бартоломея Палестрелло. З фінансовою допомогою свого тестя Христофор продовжував учитись. Першу самостійну подорож відбув до Канарських та Азорських островів і до берегів Ґвінеї.

У 1484 р. Колюмб запропонував португальському королеві Хуанові 2-му свій плян. Він просив його фінансувати експедицію на розшуки простішого шляху до Індії, з якою тоді европейські країни вели жваву торгівлю. Звичайний шлях навколо Африки був занадто довгий та небезпечний. Колюмб вважав, що коли він плистиме Атлантійським океаном на захід, то неодмінно потрапить до Індії. Король передав Колюмбів плян групі вчених та мореплавців, але вони рішуче висловились проти цього задуму.

Тоді Колюмб звернувся з цим самим пляном до італійського короля, потім до англійського та французького. Але скрізь дістав неґативну відповідь. Правда, португальський король спорядив був корабель під командою іншого капітана на розшуки шляху до Індії, використовуючи без згоди Колюмба його таки плян, але та експедиція зазнала невдачі.

Колюмб переїхав до Еспанії, де пробув при еспанському дворі сім років, поки йому не вдалося переконати короля Фердинанда та королеву Ізабеллю, і ті дали кошти на його історичну подорож. В договор і було записано, що Колюмб буде призначений губернатором та віце - королем тих земель, які йому вдасться відкрити, і що він діставатиме 10% усіх прибутків з тих колоній.

Колюмб відплив з порту Пальос 3 серпня 1492 року із 120 членами екіпажу на трьох невеликих кораблях: „Ніна", „Пінта" та „Санта Марія". 12 жовтня того ж року він доплив до Багамських островів. Потім, пливучи далі, відкрив Кубу і Гаїті, заснував там колонії й повернувся до Еспанії в березні 1493 року.

Після того Колюмб відбув ще три подорожі. Під час однієї з тих подорожей проти нього збунтувалась залога корабля, закувала його в ланцюги і відвезла назад до Еспанії. Але там його незабаром звільнили.

Колюмб ненадовго пережив королеву Ізабеллю. На прохання Колюмба, його поховано в Сан Домінґо, але в 1796 р. тіло славного мореплавця перевезли до Гавани, на Кубі. Коли Еспанія втратила Кубу в 1898 р., тіло Колюмба перевезено до Еспанії.

Колюмб мав двох синів, Фердинанда та Дієґо. Фердинанд супроводив свого батька під час його четвертої подорожі. Протягом усієї подорожі він вів щоденник, а пізніше написав біографію свого знаменитого батька. Колюмб помер у великих злиднях.

Іван Шкварко

П'ЯТЬ ХВИЛИН РІШАЄ

(1)

У травні ц. р. в туберкульозній санаторії в Тальгамі (Австрія) помер після довгої й важкої недуги український письменник, журналіст, кол. політв'язень, сл. п. Іван Шкварко. Тут друкуємо кінцевий фрагмент із його повісти „Проклинаю", в якій змальовано трагічні переживання автора в совєтських катівнях, зокрема в „Червоних Бриґідках". Описана тут подія відбувається у червні 1941 року в повітовій в'язниці в Бібрці.

Редакція

Гомін гарматної стрілянини долітав до нас щораз то голосніше, щораз то виразніше. Всіми фібрами наших душ ми чули, що нині-завтра буде припечатана наша доля. Ми мовчали... Ще з учорашнього дня ніхто з нас не мав хоч би оцинка цигарки.

Опівдні сталась мила несподіванка: Свищука звільнили!

Я стискав йому руку і говорив шепотом:

— Ідіть на Звенигород! Поклоніться там старому моєму батькові та розкажіть йому, де і як я закінчив...

Пішов Свищук, приголомшений неймовірним своїм щастям, а коли замовк відгомін останніх його кроків на коридорі, ми, що залишились в камері, справді зраділи, що бодай якась вістка про нас буде...

Пройшло дві, а може й три години. В камеру ввігнали незвичайно схвильованого молодого чоловіка.

— Ви хто? Українець, поляк? — своїм звичаєм спитав я його.

— Українець. Жегалович на прізвище.

— Тож ви товариш Свищука? — кажу здивовано.

— Той самий.

— Як же воно так? Свищука звільнили, а ви?..

— Пождіть! — перебив Жегалович. — Маєте цигарку?

— На жаль, ще з учорашнього дня ніхто з нас не курив...

Нервовим кроком мірив Жегалович камеру туди й назад, врешті зупинився і зламаним, сповненим відчаю голосом заговорив:

— Подумайте тільки! Нас двох із Свищуком насправді були звільнили. Та ми мали *гроші в тюремному депозиті*. От за цими грішми наказали нам прийти за дві-три години. Ми побули трохи на місті і, коли прийшли за грішми, нас знову сюди запроторили! Свищук у сусідній камері...

— Бійтесь Бога! Що ви зробили? Навіщо вам були ці прокляті гроші? — говорив я і чув, що ось-ось збожеволію!

— Якби ми відреклися були грошей, могли б нас підозрівати, що ми дійсно щонебудь винні...

— Ради Бога, не говорімо про це! — сказав я і з досади трохи не завив вовком. — Сталося... Сталося погане, але тому, що вже сталося — сталося добре, — повторив я чиюсь філософію, щоб заспокоїти себе і його.

— Найгірше те, що чоловік був уже на смерть приготований, а тепер починай знову оту страшну підготову, — говорив Жегалович, а всередині в нього так і видно було, як щось рвалось, безнадійно ридало, бунтувалось...

Вечоріло. Вже більше як півгодини ми вслухувались в барабанний артилерійний вогонь. Ми мучились, бо не могли впевнитися, де саме розіграється вирішальний бій.

— На Львов наступают! — прийшла на допомогу нашим здогадам голосна заувага когось з подвір'я...

Всіми тремтіннями наших істот ми відчували, що ось-ось наступить розв'язка тієї кошмарної кабали, в якій ми опинились. Але ніхто з нас не вірив, щоб ми могли вийти звідси живими.

— Коли б навіть комусь з нас пощастило остатися в живих, то тут невідклично діяв би палець Провидіння! Це було б чудо! — казали ми, і вслухаючись у невгомонний шум на шосі, поволі засипляли. Хоч була вже пізня ніч, світел по камерах не запалювали.

Від раннього ранку шоса ні на хвилину не переставала гриміти. Ми здогадувались, що нею переважувалися незліченні армії, які всіми шляхами відпливали на схід, немов розбурхані ріки весною. Чути було безнастанний грюкіт танків, більших і менших панцерних возів, торохкотання тракторів, що тягли важкі гармати, гул автомашин, мотоциклетів, інколи торохтіння звичайних возів і ніби тупотіння цілих кінних полків... Нам здавалось, що з усіх сторін били гармати, розривалися важкі бомби. Над містом кружляли літаки, тут і там, як сороки, відзивались уже скоростріли.

Я чув, що зовсім опадаю з сили. Постукав до дижурних, щоб подали води.

— Падихай! — гаркнув хтось у візитирку і пішов.

Щойно в пізні обіди відчинилися двері. Якийсь „старший" з двома дижурними прийшов робити черговий список в'язнів.

— Ждете тут України, га? — спитав схидно „старший", закінчивши роботу. Ми знали, що він провокував нас, що ждав відповіді на ці глумливі його слова, але ніхто з нас і пари з рота не пустив. Перед ким було тут демонструвати? Навіщо наражатись на знущання перед смертю?

Цілу днину чути було ніби підземельні відголоси пострілів з нагана. Ми здогадувались, що це в підвалах судових забудовань московські кати розправлялися з українськими патріотами...

Західньо-німецькі соціялісти відрікаються марксизму

Бонн. — Німецькі соціял-демократи, які вже й раніше значно еволюціонували „на право" та відмовились були від гасел удержавлювання приватного промислу, шляхів комунікації і торгівлі, пішли на партійному з'їзді в Ессен під кінець минулого тижня ще далі. Вони висловилися проти так званого „економічного плянування", характеристичного для всіх комуністичних країн і тих, які наслідують московський взір — як Індія й різні інші новосталі країни з їх чотири — і п'ятирічками, на здійснення яких потребують перед усім — закордонної допомоги. Соціялістичні економісти, як д-р Гайнріх Дайст і проф. Карль Шіллер вказували на погані господарські наслідки від „економічного плянування" не тільки в комуністичних країнах, але й таких, як Франція, де завелика залежність від державного економічного пляну зигрожує інфляцією. Німецькі соціял-демократи відмовились теж у практиці від страйку, як засобу боротьби робітників за поправу своєї долі, та ствердили, що страйки „належать вже до минулого" і здебільша тепер шкодять робітникам, заінтересованим у якнайбільшій продукції. На тому соціял-демократичному з'їзді говорилося теж проти поділу народу на „кляси" за Марксом та висловлювано думку, що Соціял-демократична партія повинна бути радше „народною партією", а не „клясовою".

ЖОВТЕНЬ — МІСЯЦЬ ФОНДУ „ВЕСЕЛКИ". ДОПОМОЖІТЬ „ВЕСЕЛЦІ" ПРОЯСНИТИ ДУШУ УКРАЇНСЬКОЇ ДИТИНИ! ВИШЛІТЬ СВОЮ ПЕРЕДПЛАТУ І ЩЕДРУ ПОЖЕРТВУ НА ЇЇ ВИДАВНИЧИЙ ФОНД!

З НАШИХ БУДНІВ

НАШІ ПРОГРАЛИ

Вчора телефонує до мене реґіональний земляк з Бібрецького повіту:

— Якщо будеш мати час, заглянь до „Арки", я тобі там залишив маленький дарунок.

— Що за дарунок, — питаю здивований, — з якої оказії?

— З тієї сумної оказії, що твої „єнки" програли світові серії, я дарую тобі чорну краватку, щоб зав'язав собі на знак жалоби...

Так кепкують собі з мене мої найближчі, можна сказати, приятелі, земляки, в чорну годину смутку й розпуки... Що ж, пропало діло! Прогоріли наші „єнки", не встоялись на полі бою з „даджерсами" і не врятував ситуації єнкис і українського роду, Томко Треш, що завзятіше за всіх інших махав макогоном і „говм - рана" вдарив!

Так, так... За моє зацікавлення американською кічкою — бейзболом, без якого Америка не була б Америкою, я став притчею во язицїх на долині міста Ню Йорку! Навіть мій вірний друг, Понеділок, бере мене на смішки:

— Не можу зрозуміти цього хлопця, — говорить. — Людина, виходило б, культурна, бо читає паризьку „Культуру", а захоплюється таким безглуздям, як бейзбол! Хай ти згориш! Я вже волію дивитися на московський або й вашинґтонський цирк — як наші сенатори переслухують цього ґенґстера Валячі.

Опінією друга Миколи я не так дуже переймаюся, він, правду сказати, в спорті абсолютний турок, табуля раза. Не лише в бейзболі, але й у футболі уявіть собі! Пригадую, одного разу, симпатики нашого УСК-у трохи його не потурбували на площі „Айнтрахту", коли він став апльодувати мадярам, що забили нашій команді першого ґоля... Щойно згодом виявнилось, що автор „Соборного борщу" не має зеленого поняття, де наші, а де противники, і хто до чиїх воріт стріляє!

— Або то яка різниця? — спитав, глибоко згудований, аж присутній при цій сцені колишній голова УСК-у, пан Григорович, трохи не впав трупом.

Все ж таки є одна ділянка спорту чи то, з дозволу сказавши, фізкультури, якою Понеділок інтересується: це так званий „вреслінг", або, за його ж словами, „мордобійство"... Воно може й не годиться компромітувати доброго друга і партнера, та раз він мене публічить й натягає за бейзбол — я мушу йому віддячитись „мордобийством"! Так, був такий час, коли Микола, — сам зі своєї вдачі людина вразлива, делікатна, — так був захопився цим скаженим „вреслінґом", що цілими годинами сидів, бувало, перед телевізором і насолоджувався, смакував, як „здорові дядьки" місили один одного „аж телевізія здригалась"!

Це його захоплення мало теж позитивний ефект: надхнуло його написати знамениту „Телевізію", гумореску, якою Микола Понеділок напевно ущасливить нас завтра в Народному Домі в Ню Йорку, на ювілейному бенкеті з нагоди 15-річчя Українського Спортового Клюбу... Щождо мене, дорогі усківці, то я вже тепер вибачаюсь перед вами, коли з'явлюся на цьому бенкеті в чорній краватці! **Ікер**

Українська хроніка

● **Богдан Будурович**, молодий український науковець у ЗДА, автор виданої у В-ві Колумбійського університету книжки про польсько-совєтські взаємини в 1932-1939 роках, найменований на професора-асистента історії у Нюйорському Стейтовому Університеті в Олбані, Н. Й., Повідомлення про цю номінацію подав орган Американської Асоціації Істориків "AHA Newsletter" в числі за жовтень 1963.

● **Іван Корній**, відомий на Дітройському терені банковець й американський громадський діяч українського походження, зареєстрований разом з тридцять іншими банкірами з Дітройту у відомому довіднику "World Who's Who in Commerce and Industry" І. Корній, віце-презид. Банку Коммонвелту в Дітройті, працював протягом 30 років в банках Ґренд Репідс, Мишиґен, і Дітройту і є членом багатьох американських й американсько - українських товариств і клюбів. Він закінчив Мишиґенський Стейтовий Університет в 1931 р. й Університет Дітройтської Школи Права в 1943 році.

● **Італійська преса** твердить, що до Риму прибули висланники комуно-мадярського уряду для переговорів із Ватиканом у справі кардинала Йосифа Міндсенті, який від осени 1956 року перебуває в американській амбасаді, схоронившись туди від переслідувань комуністичною владою. Папа Павло VI буцім-то не погоджується на переїзд кардинала Міндсенті до Риму, якщо перед тим комуно-мадярський уряд не припинить переслідування Католицької Церкви й заборонювання її діяльности.

ВИПРАВЛЕННЯ

В моїй „Подяці", що була надрукована в ч. 192 „Свободи" з 9-го жовтня ц. р. трапилася прикра помилка, а саме пропущено там подяку Нюйоркському Відділові ОбВУА, Управа і Члени якого взяли численну і активну участь у похоронних обрядах після мого Найдорожчого Чоловіка, св. п. інж. Артема Зубенка.

Крім того надруковано там же подяку ген. Мандзюкові, а має бути ген. Мандзенкові.

ЄВДОКІЯ ЗУБЕНКО

Президент про можливість кандидатури сенатора Ґолдвотера

Вашингтон. — Президент Кеннеді на пресовій конференції 9-го жовтня сказав, що арізонський сенатор-республіканець Беррі Ґолдвотер може бути кандидатом на президента в 1964-му році, якщо йому вдасться втриматися на тій височині популярности, якою він тепер втішається. Президент відмовився виявити, чи він буде старатися про перевибір в 1964-му році, кажучи, що „він може почекати з цією заявою, аж до найближчого року. Я можу собі на це дозволити, щоб чекати довше," — говорив Президент із усміхом. Але при кінці пресової конференції Кеннеді зовсім поважно сказав, що виборча кампанія в 1964-му році буде „завзята", і що перемога не буде здобута великою більшістю.

Ніксон критикує політику президента Кеннеді

Вашингтон. — Колишній віце - президент Ричард М. Ніксон в інтевю з представником тижневика „Нюз енд Ворлд Ріпорт" заявив, що криза в ділянці оборони громадянських прав є до деякої міри виною президента Кеннеді. Президент Кеннеді поробив був під час виборчої кампанії численні обіцянки, але не міг їх здійснити, і тому тепер розгорілася така завзята баратьба за повне скасування расових обмежень. Ніксон сказав, що Президент повинен був знати, що воно прийде до демонстрацій та до насильства, і тому треба було попросити губернаторів до Білого Дому та з ними обговорити всі справи, що є пов'язані з расовою проблемою. „Тепер, казав колишній віцепрезидент, справа дійшла до такого стану, що президент Кеннеді мусів висилати військо, щоб втримати порядок в деяких стейтах на півдні". На думку Ніксона сенатор Беррі Ґолдвотер веде перед в популярності між республіканськими кандидатами на президента, і як так піде далі, ніхто не зможе йому забрати ту першість. Президент Кеннеді матиме слабі місця в 1964-му році, бо йому не ведеться закордонна політика. Поразку в справі Куби уряд уважає за виграну, те саме діється в південно - східній Азії.

Західня Німеччина проти атомової співпраці з Францією

Бонн. — Західньо-німецький уряд подав до відома, що він не заінтересований у проєкті „европейської атомової сили", що його аголосив французький президент де Ґоль. Це спростування західньо-німецького уряду стосується інтерв'ю, що його в паризькому „Фіґаро" дав канцлер Конрад Аденнауер, який поставився прихильно до згаданого проєкту де Ґоля. Однак Аденауер відходить в найближчому тижні у стан спочинку, а його наступник д-р Людвіґ Ергард, який — зрештою — не забирає покищо публічного голосу в закордонно-політичних справах, та міністер закордонних справ д-р Гергард Шредер віддавна різнились в поглядах на закордонну політику з Аденауером. Аденауер був за тісну співпрацю з Францією де Ґоля і за принципово ворожу позицію у відношенні до СССР, — названі два німецькі державні мужі є передусім за тісну дальшу співпрацю з ЗДА і за „гнучку" політику у відношенні до Москви. Плян „европейської атомової сили" де Ґоля мав на увазі відірвати Західню Німеччину від її участи в різнонаціональній морській фльоті з атомовими ракетами „Поляріс", з участю та під проводом Америки.

Йорданія огірчена на Америку — хоче звернутись по зброю до Москви

Амман. — Йорданський король Гуссейн заявив, що Йорданія — мабуть — отримуватиме в майбутньому зброю від Совєтського Союзу. Правда, він застерігся, що спершу він звернеться „до наших приятелів" — ЗДА, Британії і Франції — в справі постачання Йорданії таких літаків, які зрівноважили б французькі „Містер", що їх дістає Ізраїль, та совєтські „МІҐ 21", що їх СССР постачає Об'єднаній Арабській Республіці. Йорданія дістає покищо від ЗДА коло 50 мільйонів дол. річно в рямцях економічної і військової допомоги. Однак король Гуссейн — твердять західні кореспонденти в Аммані — розжалений на американську політику, яка помагає президентові Об'єднаної Арабської Республіки Нассерові без уваги на його підривну роботу в різних країнах Середнього Сходу, та яка визнала новий, підчинений Нассерові і приязний до Москви режим в Ємені. Король Гуссейн активно помагав ємeнському монархові, який орієнтувався на Захід, але американська дипломатія впливала на нього, щоб він ту допомогу припинив. Далі, Америка, буцім-то сприяла приходові до влади в Сирії і Іраку націоналістів з партії Баат, а король Гуссейн вважає, що вони становлять велику загрозу для Йорданії. Тому американсько-йорданські відносини значно погіршились.

● Комуно - чеська газета „Праца" принесла вістку, що чеського залізничного кондуктора засуджено у Празі на 5 років в'язниці за те, що був надто балакучий з одним французьким туристом.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ Українського Народного Союзу

НЕДІЛЯ, 13-го ЖОВТНЯ 1963 р.:

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, Па. Місячні збори Т-ва Любов Відд. 45 в год. 12:00-1:30 в Клюбі Укр. Амер. Горожан, 847 N. Franklin St. Проситься вирівняти вкладки. — М. Сеник, секр.

Купуйте в підприємствах, що оголошуються в „Свободі"